СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ [illegible] ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIX. Ч. 167. Джерзи Сіті, Н. Дж., второк, 21. липня 1931.

VOL. XXXIX. No. 167. Jersey City, N. J., Tuesday, July 21, 1931. THREE CENTS.

ШИРОКІ ПОВНОВЛАСТИ ДЕЛЄГАТІВ АМЕРИКИ

ДЕМОКРАТИ ПІДДЕРЖУЮТЬ НОВУ ПОЛІТИКУ В ЕВРОПІ.

ВАШИНҐТОН. — Представники американського уряду на лондонській конференції в справі економічної й фінансової допомоги Німеччині мають далеко йдучі повновласти. Президент Гувер дав секретареви стейту Стимсонови й секретареви скарбу Мелонови майже вільну руку.

Демократичні провідники не тільки не противляться політиці уряду в Европі, але навіть витають ці кроки як продовження політики демократичного президента Вилсона, себто як закинення політики ізоляції Америки.

МИНАЄ РІК ВІД МОРСЬКОЇ РОЗОРУЖНОЇ КОНВЕНЦІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Дня 21 липня минає рік від затвердження сенатом Лондонського Договору про зменшення зоружень на морю, який підписали великі морські держави.

З цього приводу американський уряд подає до відома, як він виконує постанови договору. Показується, що американський уряд не тільки не старався перевищити межі зоруження, означені тим договором, але навіть не вибудував тих кораблів, на які йому дозволяє договір.

Зате інші держави, що підписали договір, будують кораблі, на які тільки їм договір дозволяє. Англія будує 30 нових кораблів, Японія 17, Італія 19, Франція 60.

СОТКА РАНЕНИХ У БІЙЦІ МІЖ ЮНІЯМИ.

КАНОНСБЕРҐ (Пенсилвенія). — Стара юнія майнерських робітників „Юнайтед Майн Воркерс оф Америка" урядила собі тут у неділю віче в справі організації майнерів. Віче відбулося на місцевій площі для гри. Підчас віча на площу вдерлися прихильники конкуруючої з цею юнією „Краєвої Майнерської Юнії" та почали з вічевиками бійку. Бійка була загальна. Ранено в ній коло сотки осіб, між іншими декотрих з лідерів старої юнії. Віче розбито.

ЗАХОДИ КОЛО ПОЛАГОДЖЕННЯ СТРАЙКУ ДОРОГОВИХ РОБІТНИКІВ.

ҐВАЙТ ПЛЕЙНС (Ню Йорк). — Повітовий інжинір Джей Давнер каже, що йому вдалося добитись порозуміння між контракторами для будови доріг та робітниками. Робітники мають дістати по 50 центів за годину. Давнер каже, що це є пересічна заплата.

Робітники мали би вернутись до роботи цього тижня. Чи вони вернуться, себто чи згодяться на угоду, покищо ще не знати. Вони домагалися 5 долярів за 8 годин праці.

ЗАГРОЗА ЩЕ ОДНОГО СТРАЙКУ.

ПАТЕРСОН (Ню Джерзі). — Злучений комітет, установлений юнією ткацьких робітників, викінчив плян страйку цих робітників у стейтах Ню Джерзі, Пенсилвенії та Нової Англії.

На наради комітету прибули 99 делеґів, які мають представляти коло 30,000 робітників. Представляли вони фабрики в Патерсоні; Алентавні, Па., Потакет, Род Айленд; Потнем, Конетикот; Сентрел Фолс, Род Айленд; та Нортгемптон, Месечузетс.

ВЖЕ ЇДЕ, АЛЕ ЩЕ ЗАДЕРЖУЄТЬСЯ.

ТРІ РІВЕРС (Ню Мексико). — Алберт Фол, бувший секретар (міністер) внутрішніх справ у кабінеті президента Ґардінґа, засуджений на рік тюрми за хабарі, побрані від нафтового підприємця Догерті, вибрався залізницею до тюрми на відсиджування кари. По дорозі задержався тут, на своїй фармі, на одноденний відпочинок.

ТРИ МІСЯЦІ ЗА ЇЗДУ ПО П'ЯНОМУ.

ІСТ БРОНСВИК (Ню Джерзі). — Йока Умберто, вибираючись автом на недільну проґульну, підкріпився так сильно, що коли засів коло кермового кола авта, то авто пішло крутою дорогою, від одного хідника до другого. Люди, що йшли хідниками, втікали, куди бачили. Нарешті він віхав своїм автом просто в авто другого автомобіліста, недалеко від двох полісменів. Ці занесли його на поліцію та поставили перед суддю. Умберто поправив краватку та почав: „Пане суддя, мені дивно, що..." Суддя не дав йому докінчити: „А мені зовсім не дивно, що ви тут. Ще нема пів години, як ви мало не переїхали мене на хіднику." Розправа не тревала довго. Суддя: „Двіста долярів за їзду по п'яному та втрата лайсенсу на два роки". Умберто на це, підсміхаючися: „То О. К., пане суддя. Я обезпечений. Асекурація заплатить." Суддя докінчує: „Коли так, то три місяці тюрми".

БАТЬКО ВІДДАВ ЖИТТЯ ЗА ДИТИНУ.

Едвин Фалкнер з Реджайни (Канада) кинувсь у воду, щоби ратувати потопаючу 9-літню доньку і її виратував, але самому не стало сил видістатися з води і на очах жінки пішов під воду.

КАНАДА КУПУЄ ЛЯБРАДОР.

В парляменті заявив премієр Бенет, що домініяльний уряд пічне переговори з Новою Фунляндією в справі купна півострова Лябрадор.

Нова Фунляндія, як найстарша анґлійська кольонія, має відмінне місце в домінії ніж інші провінції Канади.

РІК ТЮРМИ ЗА КИДАННЯ КАМІНЯМИ.

В Кобалт, Онтеріо, три Поляки обкидали камінями залізнодорожного кондуктора. Цей ориґінальний спорт коштує всіх трох Поляків по рокови тюрми.

ЛЯВЕРН ХОЧЕ ПРИВЕРНЕННЯ ТИТУЛІВ В КАНАДІ.

„Нехай буде, що я реакціонер, але я вірю, що далеко краще дістати ранґу лицаря від короля Юрія, ніж бути членом братньої орґанізації", сказав консервативний посол з Монмані і заступник спікера в палаті послів в Оттаві, говорячи до своєї резолюції, щоби привернути в Канаді надання титулів, заборонене від 1919 року.

Парлямент має вже перед собою інший внесок посла Ляверна, а саме, щоби Канада називалася офіціяльно „Королівством Канади".

КАРДИНАЛ ДЛЯ ЗВЯЗКУ З ЛІҐОЮ.

Несподіванкою є звістка, що на найближчій папській консисторії призначить папа кардиналом епископа Бесона з Фрибурґа. Цей новий кардинал лишився би на місці на те, щоби міг підтримувати постійний контакт Ватикану з Ліґою Націй.

ЗАВЗЯТИЙ ТАНЦЮРИСТ.

Є ним Фернандо Гайст, який танцював у Люна-парку в Берліні з малими перервами понад 200 годин. В цьому часі відтанцював він 4,000 танців з 2,800 танцерками, які вповні були вдоволені з цього невтомного танцюриста. Помимо втоми танцював він легко і зручно, чим позискав для себе симпатії 2,800 жінок.

ГРІМ УБИВ ДИТИНУ.

В кольонії Ситниця на Волині грім убив чотиро-літнього хлопчика Василя Плоцку й поранив 48-літнього Мартина Соловія. Цей останній втратив мову й слух.

МІЛІОНИ В ШЛУНКУ КИТА.

На побережі Норвеґії зловлено кита, в якого шлунку знайдено кусник сірої амбри ваги 60 кільоґрамів. Сіра амбра є продуктом, який розвивається в órґанах травлення. Такого великого кусника амбри не знайдено ще ніколи. Два найбільші кусники важили; один 5, а другий 14 кільоґрамів. Знайдена в шлунку кита амбра має вартість 2 міліони золотих. Як відомо, амбри вживають у фабриках перфум.

ЗАХОДИ П. АВРАМЕНКА КОЛО ПРИЄДНАННЯ О. КОШИЦЯ.

Перед своїм виїздом з Ню Йорку на орґанізовання шкіл танку на заході, п. В. Авраменко відвідав п. О. Кошиця, диригента Українського Народного Хору, та говорив з ним про зорґанізовання хору, який мав би виступити на великім танковім виступі в Медисон Сквер Ґарден, який п. Авраменко орґанізує на слідуючий рік.

ВІРНА ДО МОГИЛИ.

В Берліні отруїлась, а потім повісилася жінка директора фабрики Фройнда. Причиною самогубства було те, що її чоловік помер у зимі, і вона з жалю за ним рішила відібрати собі життя. Недавно вона труїлася, її уратували, а тепер вона повторила самовбивство вдруге. В листі написала, що без чоловіка, якого вона дуже любила, світ для неї нічого не варта.

ВБИЛИ ДИРЕКТОРА ШКОЛИ В ОЛЬКУШІ.

В Олькуші (Польща) в ночі напали невідомі замасковані особи на сплячого директора ремісничої школи Ковальського і застрілили його. Підозрівають, що це вчинили учні, яким цей директор „досолив" при іспитах.

ГРАД ВАГОЮ ПО ФУНТОВИ.

В околицях Самари впав град, якого кулі доходили до 400 гр. ваги. Заподіяв великі шкоди в садах, полях і чередах овець. Кільканацять людей було ранених.

СПРОБИ ВІДЧИТУВАННЯ ЛЮДСЬКИХ ДУМОК.

В німецькім університеті в Єні переведено на днях спроби відчитування людських думок при помочі електрики. І хоч, кажуть, що спробу перевів проф. Берґер з успіхом, то всетаки краще цим не одушевлятися.

Спробу перевів д-р Берґер у цей спосіб, що до руки й ноги людини привязано срібну плитку. Під шкіру голови знову вложив срібні голочки, які сягали до костей черепа. Ці голки є родом біґунів, від яких ведуть знову біґуни до лябораторії. В лябораторії на пасочках паперу апарат спеціяльної будови нотував людські думки.

Думки творять рівну й спокійну лінію. Натомісць враження мутять цю лінію просто з неправдоподібною швидкістю. Вистарчить згадати, що між відчутим людиною враженням і занотованням цьогож враження в апараті є ріжниця двотисячної частини секунди в часі.

Кожну зміну зусилля мозку при умовій праці апарат зазначує скоро й докладно.

Проф. Берґер реєстрував працю людської думки в сні. Він має також надію, що можна буде зловити зовсім докладно ріжні зміни думок від хвилини їх повстання, аж до сількости праці; можна буде ствердити, що є причиною втоми, як її можна усунути й т. д. Мрійники догадуються навіть, що при помочі цього апарату можна буде колись пізнавати психічні й умові недуги.

Але коли це буде — покаже час...

ПРОҐНАЛИ НІМЦЯ СВЯЩЕНИКА З ПОЛЬЩІ.

Парох німецького костела в Новім Томишлі коло Бидґощі, Матушек, дістав від польської влади наказ опустити територію Польщі до 48 годин. Причини — політична аґітація цього священика в костелі в користь Німців.

САМОВБИВСТВО СВЯЩЕНИКА.

У Вильні застрілився в своїм домі 50-літній римо-кат. священик Францішок Ромейко.

ДУХОБОРСЬКІ ШКОЛИ БЕЗ АСЕКУРАЦІЇ.

Школи в духоборських кольоніях у Канаді є для асекураційних компаній таким ризиком, що асекурацію на них поканцельовано — оповістив департамент освіти в Ріджайні. Між духоборами в Саскачевані згоріли недавно в протягу одної ночі і були старання спалити ще дві інші школи. Пожежа, що вибухла перед північчю 6. червня, знищила також духоборський млин і елєватор коло стації Веригін. Цю шкоду оцінюють на 40 тисяч долярів. Поліція певна, що млин підпалено. Млин не був заасекурований.

„МА СЬОСТРА РУСКЕГО КСЄНДЗА".

В часі, коли об стіни Палати Союза Націй в Женеві відбивається голосною луною голос міністра Залеського про „готовість найдальше йдучих уступок влади у відношенню до Українців в Польщі", а п. Гендерсон у те все вірить, в бориславській Касі Хорих зацвітає нова цвітка-незабудька.

Шпиталь... Два ряди ліжок здається завмерли в очікуванні близької смерти. Бліді лиця хорих звернені в одну сторону... Там життя бореться зі смертю — гине робітник. Ціле його життя — це низка кровавих змагань за буття. Сліди їх видніють на мозолистих руках і обличчі. Він Українець... Ціле життя почував себе сином свого народу. Тепер прощається з життям, що дало йому лише глум. Та на новий шлях — у вічність — бажає благословення: просить, щоби прислали йому священика.

„Зараз прийде" — відзивається лікар по польськи. Зрозумів, кого йому востанне хочуть дати. „Ні!" — відзивається ледви чутно — „дайте мені такого, який мене хрестив!"

Змарсовіли обличча лікаря і інших. Лише сестра-жалібниця, що також саме мала серце і такіж думки, шле по священика-Українця до Борислава. Та тут нове лихо — священика нема дома. Смерть не жде, ось-ось хорий попрощається зі світом. Шлють до Тустанович. Приїхав... Замрячені вже очі хорого заблестіли неземською радістю. Таки вчує востанне свою любу мову! Спасибіг вам, сестро!...

Прийшлось платити дорожкареви (каретки поґотівля кудись заподілись). Рахунок: 10 зол. Каса Хорих платить лише чотири, більше не хоче. Сестра доплачує своїх шість. „Ма сьостра рускеґо ксєндза" — відзивається лікар...

Дарма п.п. Бохенські і Борковські мозоляться над шляхами, що злаґідніли би відносини обох народів в Галичині. Шлях цей губиться не тільки в бориславській Касі Хорих...

ФРАНЦУСЬКО-НІМЕЦЬКІ ПЕРЕГОВОРИ ВІДБУЛИСЬ УСПІШНО

ОБИДВІ СТОРОНИ ВИЯВИЛИ БАЖАННЯ ПРИЙТИ ДО СПРАВЖНЬОГО ПОРОЗУМІННЯ.

ПАРИЖ (Франція). — Переговори між французьким правительством та представниками Німеччини закінчилися з успіхом. Обидві сторони виявили велику готовість прийти до щирого порозуміння. Оголошено французько-німецьку заяву про успішний хід переговорів, в якій зокрема підкреслюється, що порозуміння осягнено не лише в справі економічно-фінансовій, але й у справі політичного співробітництва обох держав.

У понеділок ранком виїхали з Парижа представники Франції та Німеччини до Лондону для участи в конференції представників шістьох держав у справі фінансово-економічної кризи. Тепер коли в головних рисах осягнено порозуміння між Німцями та Французами, всі певні, що конференція скінчиться з бажаним успіхом. Багато пособляє справі те, що Франція відмовилася від своїх політичних домагань у звязку з орґанізуванням нової позички Німеччині.

НАДІЇ НА УСПІХ КОНФЕРЕНЦІЇ.

ЛОНДОН (Анґлія). — У неділю до Лондону з Парижа приїхали американські секретарі Стимсон та Мелон, а також анґлійський міністер Гендерсон. Всі вони висловлюють певність, що лондонська конференція буде мати успіх, бо головні трудноці порозуміння між Францією та Німеччиною вже усунені в Парижі.

В конференції візьмуть участь: Америка, Анґлія, Італія, Німеччина, Франція та Японія. Всі держави будуть представлені своїми міністрами справ заграничних, а Анґлія, Америка, Франція та Німеччина ще й премієр-міністрами. Лише Японію буде заступати її амбасадор у Лондоні.

В НІМЕЧЧИНІ ЗАДОВОЛЕНІ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Сердечна зустріч німецьких міністрів на парижському двірці, а потім успіхи переговорів з французьким правительством викликають тут задоволення й надію, що Німеччина вийде з цієї кризи, придбавши собі більше прихильности в світовій опінії.

Тимчасом уряд далі зберігає всі заходи, які він ужив для припинення фінансово-економічної кризи, щоб недопустити до нової спекуляції та невиправданої паніки. Таксамо правительство тримає далі сувору цензуру, яку воно встановило на пресу комуністичну та націоналістичну.

МОСКВА „СИМПАТИЗУЄ" З НІМЕЧЧИНОЮ.

МОСКВА (СССР). — Комуністична преса подає далі статті й замітки про кризу в Німеччині. Статті й замітки небувало для большевиків спокійного й стриманого тону. Замітно, що ґазети тепер не нападають на Францію, бо, відомо, між большевиками та Францією недавно осягнено економічне-торговельне порозуміння.

Ґазети лише висловлюють свої симпатії Німеччині, яка стає на довгі роки в повну економічну та фінансову залежність від Америки, Анґлії та Франції. Це, говорять большевики, кине нарід німецький в таку біду, що він буде шукати собі полекші в революційній орґанізації проти уряду, що, на думку большевицьких ґазет, неминучо приведе німецьке робітництво до комуністичної партії.

ІНШІ ДЕРЖАВИ ТАКОЖ ТЕРПЛЯТЬ КРИЗУ.

ВІДЕНЬ (Австрія). — Німецька фінансово-економічна криза відбилася також і на державах центральної Европи. Тепер в Румунії, Угорщині, Чехословаччині, а ще раніше в Австрії, наступили часи тяжкої економічної та фінансової кризи.

Уряди цих держав роблять ріжні спеціяльні заходи, щоб припинити поглиблення кризи й недопустити свої держави до фінансової та економічної катастрофи. Деякі держави потребуватимуть закордонних позичок.

ЖИВУТЬ НАДІЯМИ НА МАЙБУТНЄ.

МОСКВА (СССР). — Великий контраст між Европою та радянською Росією. В Европі всі крамниці та склади переповнені крамом і поживою, а в Росії не можна дістати не лише потрібного краму, але часто й поживи для власного виживлення. Та в Европі здається, що наступила якась апатія й затяжна економічна криза, а в Росії скрізь спостерігається надія на краще майбутнє й енерґічна праця.

Большевицька статистика показує значне поширення виробництва за останній час. Населення радянщини живе надіями на майбутнє.

ЗНОВ КЛОПІТ З ҐАНДІЄМ.

СІМЛА (Індія). — Ґанді хоче перед поїздкою до Лондону в головних рисах договоритися з віцекоролем Індії про майбутнє порозуміння Індійців-націоналістів з Британією. Дотеперішні переговори показують, що зі сторони Ґандія буде більше трудности до порозуміння, ніж Анґлія сподівалась.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. „Свободи", Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

МІРИЛО ШКОЛИ

З нагоди закінчення шкільного року та приготовань до нового чуємо тепер дуже богато про шкільництво та виховання. Недавно одна з найкращих американських шкіл, так званий Єйл юніверзіті, виступила з ґрунтовною реформою навчання своїх студентів, а тепер знову виступає з критикою шкільництва д-р Ґудвин Вотсон, професор виховання в другім славнім американськім університеті, нюйорській Коломбії.

Вже самий факт цеї критики є фактом, який мусить повчити дуже богато нас, у котрих критика часто сходиться з лайкою, а котрі відтак вважають, що лайка і критика це одно й те саме. В нас, приміром, той, хто підносить критику школи, вже є ворогом шкільництва, хоч би він проти нікого не виступав з лайкою, а тільки показував лихі сторони школи.

Подивімся на хвилю на критику американської школи Вотсоном. Він майже не лишає сухої нитки на цій школі. Він закидує їй, що вона спирається на зовсім фальшивих основах. Школу мірять приміром сумою знання, яку дитина в школі назбирає, а дуже часто сумою горожанських відомостей, яких дитина набралася. Вотсон каже, що не тим треба мірити школу, що дитина знає. Не та школа добра, що викидає діти, які мають певні відомости, але та школа, що видає дітей щасливих, незнервованих, незажурених, непригноблених, незастрашених. Нині, каже д-р Вотсон, є зовсім можливим для молодого чоловіка покінчити університет з відзначенням та бути зломаним на здоровлю, бути нездібним жити з людьми в товаристві, бути нездібним займатися яконебудь роботою, бути моральною загрозою громадянству, жити з політичної грабіжі, і бути в своїй душі так нещасливим, що бути близьким самогубства. Що це є можливим у нашим школах, є осудом нашого шкільництва, каже д-р Вотсон.

Далі він показує на вислід такого шкільництва для суспільности. Колиб школи сповняли своє завдання як слід, каже д-р Вотсон, то в нас було би менше розводів, менше смертей дітей, менше умових недуг, менше вуличних випадків, менше безробіття. Коли в нас є цього суспільного нещастя так богато, то знак, що наше виховання є кепське; а коли воно кепське, то треба шукати причини зла та старатися ці причини усувати. Значить, треба виховувати інакше.

О. С.

ВІДВОРОТ САНАЦІЇ

Все йшло так добре по майовім перевороті 1926 р.: противні партії розторощені, найзухваліщі вороги — в Берестю, Українців — „спацифіковано". Аж нараз — великий відворот! Величезне скорочення буджету, редукція урядників, скорочення платень, ощадности і — квасно-солодка міна перед Гувером, що хоче ратувати ворожу Польщі Німеччину...

Що таке сталося? Сталося те, що в Варшаві побачили, що живуть понад стан, що забава в "mocarstwowość" задорого коштує; що Версальська Польща не потрафить іти в сліди Болеславів і Собеських; що треба затиснути пас!

Які будуть наслідки нової політики ощадности? Передовсім зріст загального незадоволення внаслідок нової хмари безробіття. Але не це нас цікавить. Нас цікавить — які наслідки **для нас** матиме нова політика ощадности.

Величезне! Бо вона несе з собою **наглий стрим польської експанзії на наші землі.**

От говорять про ліквідацію (ощадність!) двох воєвідств в Галичині — станиславівського й тернопільського. Це значило би звинення величезної урядової машини, відворот з Галичини тисячок і десятків тисячок польських „кресових" урядників, головних оборонців „польськости" в Галичині; це значило би — відворот їх родин, їх синів, що заповняють собою всі оті союзи "strzelców", „przysposobienie wojskowe" і т. п.; це значило би підкопання екзистенції польських шкіл і костелів в Галичині, — ослаблення польського елементу і польських "placowek"...

Ощадности... Це значить, що не буде вже держава розпоряджати такими сумами, як доси, на роблення виборів, на утримання „певних" хрунів з українських перевертнів, ані їх газет (в роді „Укр. Нива") для для оглуплювання народу.

Ощадність... Це значить, що не могтиме Варшава так успішно як досі поборювати конкуренцією державно підпомаганої польської кооперації, поборювати нашу кооперацію. Це значить, що не так легко зможе зєднати собі хиткі українські елементи приреченням якихось кредитів.

Ощадности... Це значить, що не буде чим спомагати кольонізацію Мазурів на наші землі. Зпочатком польської держави кинено клич кольонізації „східних кресів". Тисячки Мазурів поїхали туди, побудували собі ліпянки, чекаючи, аж дістануть обіцяну запомогу в грошах і в натурі. Але запомога йшла поволі. Дерево прийшло струхліле, а позичку дісталося вже, коли наступила інфляція польської марки. А потім прийшли ліцитації зданих на власний сприт і злобу автохтонної людности — осадників і їх утеча. Нема що і казати, що тепер цей процес піде значно швидшим ходом. Коли вже дотепер понад 50% осадників мусіли кидати офірувані їм державою чужі землі, — то з режімом „ощадности" мабуть чи не ціле осадництво польське в Галичині уляже добровільній самоліквідації.

Певно, що занадто ощадна (бідна) держава не може бути культурною державою. Але — коли та культура була нам чужа, не будемо над нею плакати. Під оглядом стисло культурним (школи, тощо), політичним (уряди, підтримання хрунства) і економічним (осадництво, конкуренція нашим екон. установам) **режім ощадности означає заломання польського Drang nach Osten, ввуження польської експанзії.** І яко таке, це зявище може лише піти нам на користь.

Сторонники "Polski mocarstwowej" нераз покликалися в своїх мріях на Злучені Держави Америки: мовляв, так як Єнкі денаціоналізують свої меншости вищістю своєї культури, так досягне того і Польща на теренах своєї української „меншости". Але забули при тім, що культура — то між іншим і економічно-фінансова перемога! Цеї останньої Польщі брак. Її національно чисельна і продукційна сила — показується заслаба, аби експандувати успішно навіть на тій малій частині історичної Польщі, яка їй — по Версальськім і Ризькім мирі — залишилася...

Сумні перспективи для польських "mocarstwowców!" А для нас — ще одна заохота: не тратити надії і не покладати рук!

ДЕКЛЯРАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ПАРЛЯМЕНТАРНИХ ЗАСТУПНИКІВ У КАМЕРІ Й СЕНАТІ РУМУНІЇ

Заява посла д-ра Залозецького, прочитана в пятницю, дня 26-го червня ц. р., в камері й яку сенатор д-р Маєр-Михальський у сенаті відчитає.

У дискусії над тронною промовою у пятницю, дня 26. червня ц. р., забрав голос посол д-р Залозецький і прочитав декларацію такого змісту:

Найбільш несправедливо з національних меншостей трактовано в цій державі український нарід.

Усі українські школи зденаціоналізовано, а з української викладової мови осталася тільки одна година на тиждень, тай тої не скрізь учать, а діти наші остаються анальфабетами.

Учителів переслідується і какарається на доноси заінтересованих осіб як ірредентистів.

З цеї причини між народом повстає недовіря й невдоволення.

Читальні позамикано в безправний спосіб, відбираючи їм тимсамим природні ячейки національної культури й економічного поступу. А результат цих засобів: комунізм починає поширятися й по селах, бо не має національного стриму.

Дальше говорить бесідник **про переслідування аматорських кружків і шикани жандармів, указує на голод у горах і на несправедливість,** що від Гуцулів жадають по 5000 левів кавції за вируб ліса, а тимчасово проценти їдять і дерево.

Священиків Українців дають за кару в неукраїнські села, що причинюється до пошірення сектанства.

А помимо того йшли ми разом з „Національною Унією", наражаючи свій престіж перед народом на те, тільки, щоби не обтяжувати незносної крізи в державі й щоби розбити підозріння, кинене на наш нарід, що він ворожий державі.

Ми пішли з „Національною Унією" при виборах головно тому, що в Румунії пораз перший створено державний підсекретаріят для меншостей для опіки й розвязки інтересів національних меншин. До проводу цього підсекретаріяту маємо ми повне довіря.

Бесідник згадує **несправедливість при аграрній реформі й кривду, яка сталася селянам.**

За часів націонал-цараністів мали ми трох записаних Українців, а трох самостійних у парляменті. А сьогодня маємо ми двох, бо **третій мандат ми втратили помимо гарантії, що ми одержимо його через димісію, або опцію.**

Ми оправдалиб це зменшення числа українських послів, колиб нам дали сатисфакції на культурнім і економічнім полі.

Тому просить бесідник президента міністрів ще перед голосуванням висказатися, чи він уважає обоснованими вище наведені кривдя і вважає за відповідне їх усунути.

Ми маємо тільки по одному голосови в камері й сенаті й не має воно ваги, чи візьметься ці голоси під розвагу. Але цей один голос є символом політичного признання важної частини краю, заселеної сотками тисяч.

Ми знаємо, що шлях до нової Европи і до мира веде тільки через порозуміння й цілковите культурне зрозуміння всіх меншостей. **Ми віримо,** що й ми, Українці, знайдемо вкінці це зрозуміння, бо кінець-кінців переможуть не субєктивні гіпотези поодиноких осіб, але обєктивна правда.

(„Час").

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Лемко. — Редакція не може брати під увагу голосу так довго, поки Ви не дасте редакції до відома свого імени й адреси. Колиб Ви собі цього бажали, редакція може це задержати в тайні, а під Вашим дописом підписати Вас прибраним іменем або навіть тільки одною або двома буквами, але редакція мусить знати Ваше імя.

Срібне весілля.

Жінка (до чоловіка): Знаєш, того місяця припадає двацятьпять літ від нашого шлюбу.

Чоловік: Ще пять літ і вже будемо могти святкувати „трицятьлітню війну".

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ І ФОТОГРАФІЙ ЧЛЕНІВ І ВІДДІЛІВ ДО КАЛЕНДАРЯ У. Н. СОЮЗА НА РІК 1932.

Календар У. Н. Союза, який розходиться у багатьох тисячах примірників, є найліпшим середником до оголошувань поміж американськими Українцями. Хто має який бизнес, а залежить йому на тім, аби про нього знало як найбільше людей, повинен дати своє оголошення до календаря У. Н. Союза. Ціни є вельми приступні, зваживши, що наклад буде виносити 20,000 примірників. Ціла сторона, 34 кв. цалів, коштує $30.00; половина $15.00; чверть $10.00; осьма часть $5.00; перша й остання сторона в части оголошень по $35.00. Хто хотів би в своїм оголошенню помістити також і фотографію, чи то свою чи свого бизнесу, мусить прислати з неї готову до друку клішу; коли ні, то поносить кошт виготовлення такої кліші з фотографії, то значить, що його оголошення буде стільки корожче коштувати, скільки виносить кошт виготовлення з фотографії друкарської кліші.

Текст оголошень мусить знаходитися в редакції по день 30 серпня б. р. Гроші за оголошення належить посилати рівночасно. Оголошення на кредит безуслівно не будуть друкуватися.

Фотографії Братств і Товариств. Відділи У. Н. Союза, а також кружки співацькі і театральні, школи, банди, які є при відділах У. Н. Союза (коли який кружок, співацьке товариство і т. п. не є при відділі У. Н. Союза, таких після ухвали не будеться поміщувати у календари), хотілиб, аби їх фотографії були поміщені в календари на 1932 рік, зволять їх прислати на адресу „Свободи" найдальше по день 30 серпня б. р. Рівночасно проситься прислати з фотографією чек або моні-ордер, виписаний на імя „Свободи" на суму $10.00. Ці гроші ужиється на покриття коштів виготовлення з фотографії друкарської кліші. Місце в календари безплатно.

Всі фотографії мусять бути добре опаковані.

Всі письма належить адресувати:

„SVOBODA"
81-83 GRAND ST., або P. O. BOX 346,
JERSEY CITY, N. J.

— Чи ви не любите людей, які говорять вам поза плечі?

— Так головнож тих, що роблять це в театрі!

В. Будзиновський.

ТРИ ПОКОЛІННЯ

(Свобідно за Купером)

(1)

Через ріку Калміус, що пливучи від півночи впадає в Азовське може, пробралося на лівий, східний бік товариство з десяти їздців. Було се в місци, де по правім боці Калміуса впадає до нього річка Дубівка, пятьдесять верств воздушної лінії до устя Калміуса в море. Кромі верхових коней, товариство мало ще пять добре обвантажених вючаків. Деякі з товариства були в міщанських одягах, деякі в козацьких. Кождий мав перевішену через плечі рушницю, за поясом пістолі і ніж-кинджал. Так добре зазброєні були і везли з собою великий запас харчів, бо вибрались були в далеку дорогу сторонами безлюдними. Мясом не потребували журитися, бо подорозі що днини могли щось вполювати. Також риби мали до схочу. Та наші мандрівники привикли до мішаного харчу, отже взяли з собою муку й кашу. За горівку також не забули.

Сторона, якою їхали послідні два дни, була малолюдна ще тоді, коли оба боки Калміуса належали до вільної козацької держави, Запорожа. Коли в 1775. році Москва зруйнувала столицю Запорожа і загорнула всі запорожські землі, вони стали ще більше обезлюднюватися. Козаки не хотіли мати над собою Москаля, отже вивтікали в землі турецького султана, де їм жилося вільніше ніж під московським царем. Звичайні гречкосії потерпали, що їх пороблять кріпаками московських панів, отже й вони втікали тропою козаків.

Чим далі ід Сходови, тим край ставав пустіший. Східна окраїна заанектованого Росією Запорожа, між Калміусом і рівнобіжною з ним до Азовського моря пливучою Грусокою, була тепер цілком безлюдна.

Всі землі цілого Запорожа були раньше власністю всього війська зопорожського. Селитися на тих землях вільно було тільки за дозволом запорожської влади. Після анексії Росією, всі ті землі взяла на свою власність російська держава та стала роздавати великими просторами своїм панам, або громадам кольоністів, котрі приходили з чужих країв. Обдарований землею московський пан також стягав до себе кольоністів, бо з землі міг мати користь тільки тоді, коли на тій землі були робучі руки. Для деяких обдарованих таке кольонізовання пустих земель було великим клопотом і на зиски мусіли би довго ждати. Вони воліли зискати будь що, аби тільки зараз. Такі пани продавали даровані їм землі другим. Продавали за безцін, бо не богато було покупців на великі безлюдні простори. Таким, одному ґенералови дарованим і зараз проданим, був вошмат землі між Калміусом і Груською. Купив його полтавський богач Павло Жулицький, отаман того товариства, що переступило ріку Калміус. Купив кота в мішку, бо квапив, щоби хто інший не перейняв його. Раньше в сих сторонах не був ніколи і купуючи, бачив ті землі лише на карті, яку йому показав продавець. Аж купивши маєток, вибрався на обзорини.

Товариство пустилося зараз в дальшу дорогу. Посувалося вперед поволи, бо висока і густа трава степу не давала розігнатися коням. Коли зі степу увійшли в ліс, їзда стала ще тяжшою. Хоч то був старий ліс, сокирою ще цілком не калічений, то довго треба було крутититися, заки знайшов кількадесять сяжнів простору вільного від зломів, які перегороджували шлях мандрівників. Такі є всі ліси в безлюдних сторонах, де нікому брати зломи на топливо. Що пару кроків лежить дерево, як не бурею звалене, то віком. Крізь такий ліс кіньми пробратися дуже важко. Наші мандрівники помагали собі сокирами. Як поперек їх шляху лежала барикада з дерева мягкого або вже добре перегнилого, то дорогу прорубували собі. Не диво, що до озера, віддаленого від Калміуса лише чотирнацять верств, пробралися, аж коли стало смеркати.

Зупинившися на східнім березі озера, товариство стало цінувати його простір; очевидно лише очима. Його ширину від півночи до полудня оцінили на добрі дві верстви. Від сходу ід заходови озеро не могло мати менше як пять верств. Правий, північний беріг озера припирав до подовгастої гори, цілої покритої пралісом. Вся гора спадала стрімко до озера. Ся гора тягласе ще далі, як озеро, мабуть других пять верств. Продовженням озера був степ, яким плила річка, що виходила з озера. Лівий, полудневий беріг озера був долиною, покритою таким же пралісом, яким була обросла гора по північнім боці озера. Той доліщний ліс кінчився при західнім кінци озера, а далі тягнувся буйний степ.

Ставши над озером, Жулицький промовив до товариства:

— Тут переночуємо. Коні треба спутати і цілу ніч пильнувати їх, бо в сій стороні до них можуть загостити вовки або й медведі.

Товариство постягало з коней кульбаки і вюки, та розіпняло два шатра. Одно мале для Жулицького, друге більше для решти товариства. Дехто волів спати під чистим небом. Розклали огонь, припекли решту мяса, впольованого ще вчера, наїлися і полягали спати. Два лишилися на варті, щоби до північи кружляти коло коней. Опівночи розбудили двох других на зміну. Огонь горів аж до рана. Ніч пройшла спокійно. Ніякий небезпечний звір не підходив ні до людей, ні до коней. Може тому, що горів огонь. Жулицький пробудився і вийшов з шатра, коли вже всі його товариші були на ногах. Горіли три огні. На однім варили кашу, на другім шкварили сало. На третій ждали, аж потахне огонь і лишиться грань, щоби на ній спекти пару паляниць. Тісто вже було розроблене. Коли вже поснідали, Жулицький зібрав товариство коло себе і промовив:

— Терен під оселю є в продовженню озера. Лише не знаю, чи тут, де стоїмо, чи аж по тім боці. Як би тут, то ми не йшли би далі. Та мені бачиться, що тут увесь ліс застарий. Нема ні цілком вільного місця, ні молодника. Місце, де колись був хутір, мабуть аж при тім другім кінци озера. Треба й там подивитися.

— Кульбачити коні? — спитав один товариш.

— Гадаю, що не треба. З кіньми крізь той ліс ми йшли би хіба аж до вечера, заки зайшли би на кінець озера. Пішки, гадаю, зайшов би до полудня. До вечера оглянув би місце, переночував там і завтра в полудне, або й скорше був би назад. Ви лишитеся тут; туди подивитися піду я сам, або лише з Бриняком.

— А як покажеться, що наше місце справді там? — спитав хтось.

— Маємо час. Ми і так зайшли сюди скорше, як зразу рахували. Як огляну терен і покажеться, що наше місце справді там, то вернуся до вас. Як доконче схочете, то я ще раз піду з вами всіма.

Ціле товариство й так не дуже рвалося зараз іти далі. Всі воліли добре відпочати після кільканацять-дневної тяжкої мандрівки не все вигідним степовим шляхом. Жулицький і Бриняк понапихали торби свіжо спеченими паляницями, вудженим мясом і вудженою солониною, взяли рушниці і пішли. Пішки справді йшлося скорше. Неодин пень, що лежав поперек шляху, мож було перелізти; попід неодин мож було пролізти. Конем такої штуки не втяв би. Також там, де був молодник, пішоходови лекше було пропхатися, як верховому. Ввесь час ішли в тіни, бо верховіття дерев сходились до купи і спліталися з собою в одно склепіння, проміннями сонця майже ніде не пронизуване. Годинник Жулицького показував одинацяту. Він промовив:

— Уважаймо, щоби не зайти поза нашу мету. Тут в лісі не зорінтуємося, як далеко ми вже зайшли. Возьмім на право, щоби підійти аж до озера. Там вилізеш на яке дерево і подивишся, як далеко до кінця озера. Покищо троха відпічнемо, бо від того перескакування колод і повзання попід колоди мене вже спина болить.

Посідали і понапихали люльки. Саме коли Бриняк став кресати, щоби люльку запалити, за зломами, що лежали перед ними, гукнув стріл. Схопилися на рівні ноги і один на одного позирав здивований. Не сподівалися, що в сім лісі попадуть на живу душу.

— Може Марченко вернувся і далі живе тут, але держить се в тайні? — Жулицький подумав і сказав голосно: — Може тут таки ще живуть які Запорожці.

— Або Татари, що прийшли на їх місце, — додав Бриняк. — Обійду сі зломи і може побачу, хто се такий.

— Небезпечно. Ануж почує шелест, та гадаючи, що то звір, стрілить?

Ледви се сказав, зпід купи зломів просто них висунулася голова собаки. Собака вишкірила до них зуби і загарчіла. По хвили за зломами почули людський голос.

— Що ти там знов маєш? Чорний, сюди!

Собача голова щезла, але по хвили знов показалася. Пес гарчів ще сильніше. За зломами хтось говорив:

— Коли Чорний гарчить, то там буде якийсь чоловік, бо звіра моя собака не полошила би... Хто би то міг бути на сім безлюддю? Хіба який Татарин, що зблудив і не знає, як з тих лісів вилізти...

— Тепер він не стрілить, бо вже знає, що то люди, — промовив Жулицький. — Ходім до нього. Коби тільки собака пропустила нас.

(Дальше буде).

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

UKRAINIANS IN THE SOVIIT UNION.

The Press in the Soviet Ukraine.

On April 1, 1930, there were in the Soviet Ukraine 248 newspapers printing 5,040,000 copies. These papers appear in Ukrainian, Russian, Yiddish, Polish, German, Bulgarian, and Tartar. The printing order of the Kharkov daily, The Communist (published in Ukrainian), reaches 300,000 copies, the daily Komsomolec Ukrajiny (appears in Ukrainian) touches 140,000, the daily Visty (published in Ukrainian in Kharkov) 200,000 copies, and the Radianské Selo (Ukrainian) 350,000. (Proletarska Pravda, May 5, 1931.)

Population of the Soviet Ukraine according to the Census of Dec. 17, 1926.

Total population	29,019,747
Ukrainians	23,218,860
Jews	1,547,391
Russians	2,677,066
Moldavians	257,794
Germans	393,924
Poles	476,435

The respective numbers of Bulgarians, White Ruthenians, etc. are less than 100,000.

The density of the population in the Sovieit Ukraine is 64.9 per square kilometre. (Data published in the statistical abstract, The Ukraine in 1929. — Kharkov 1930.) Excluding the Soviet Ukraine there are 7,873,229 Ukrainians in the U. S. S. R.

Hot Dinners for School-Children —"Pedagogic Maximalism."

The Commissar for Public Instruction in the Soviet Ukraine, the Communist Skrypnyk, declared in his speech: „The question of hot dinners is being put before us in a more and more accentuated form, to the extent of demanding to the complete upkeep of the children. This is pedagogic Maximalism. The question ought to be expressed in this way: we have a piece of bread, and that is enough." (Radanska Osvita, Kharkov, No. 11-12, 1931.)

Tragic Fate of a Ukrainian Scholar.

Professor Buzuk, a learned student of languages and Slavonic scholar, arrested by the Bolsheviks sought to escape from the moral and physical torments to which he was subjected by sprinkling himself with petrol and trying to burn himself alive. He received serious injuries from the flames. This scholar, who took part in, among other congresses, that of Slavonic philologists held at Prague (Czechoslovakia) in 1929, had always kept himself aloof from any political activity. After his attempt to commit suicide the unfortunate savant lost his reason.

Catastrophic State of Public Instruction in the Ukraine.

The Commissar for Public Instruction in the Soviet Ukraine, the Communist Skrypnyk, declared in his speech published in the official organ of his department (Radianska Osvita) that for the scholastic year 1930—31 there is a shortage of 9,500 teachers in the Ukraine; that is to say, 59% of the total number of teachers necessary to assure normal instruction. According to approximate calculations there are no fewer than 500,000 children who remain untaught. Mr. Skrypnyk promises that illiteracy will be abolished in the Ukrainian provinces in the following order: in Kharkov province in 1942, in Dnipropetrovsk province in 1947, in the province of Kremenchuk in 1957, and in that of Poltava no earlier than 1962. This is the way the Bolshevists "overtake and oustrip Western Europe." (See Pytannia socialistyčnoji Osvity. Problems of Socialist Instruction 1930, pp. 267.)

This is the same Mr. Skrypnyk who judged it necessary to employ deceit in declaring to foreign journalists at Kharkov in 1930: „This year we shall give instruction to four million illiterates, so that next year there will be no more illiterates among the adult persons of our population; that is to say, among persons aged at least 45." (Šlach Osvity, No. 11-12, 1930.) Foreign journalists do not know Ukrainian and therefore cannot verify the declarations of the Communist Commissar.

A shortage of 17,000 primary school teachers and 3,600 secondary school teachers is foreseen for the next academic year (1931—32) in the State schools of the Soviet Ukraine. Communist, May 19, 1931, Kharkov.)

"The New Ukraine" on the Shores of the Arctic Ocean.

The Russian Balsheviks, the present occupants of the Ukraine, are deporting Ukrainians to the regions of Northern Russia in order to employ them in forest work. We are informed that in the Russian provinces of Vologda and Archangel alone there are over a million deported Ukrainian peasants. In Moscow these remote and desert regions are called "The New Ukraine." It is chiefly by the work of Ukrainians reduced to the condition of slaves that Moscow is able to export timber at low prices.

We are informed that among the deported Ukrainians is a well-known Ukrainian scholar of Slavonic subjects, Vsevolod Hantzov, a member of the Ukrainan Academy of Sciences at Kiev, who was sentenced to five years imprisonment at a trial arprovocateurs under the guise provocateurs under the the guise of a Union for the Emancipation of the Ukraine (at Kharkov, 1930.)

Ukrainians in Rebellion against the Bolshevist Dictatorship.

Lwow (Lemberg), May 1931. Fresh groups of Ukrainians have crossed the Polish-Soviet frontier to take refuge in Eastern Galicia, after having taken part in rebellions against the Bolsheviks.

Executions in the Soviet Ukraine.

After the arrests of Ukrainians made by the OGPU at Kharkov, Odessa, and Kiev, numerous Ukrainians, engineers, officers, teachers, etc., were shot. It is reported that among the victims is Colonel Kossak, of Galician origin, who distinguished himself durinig the Ukraine's recent strugle for independence as organizer of the Ukrainian national army.

The Ukrainian daily, Dilo, has published a demand for information addressed to the Bolshevist authorities and concerning the Ukrainians of Galician origin arrested recently in the Soviet Ukraine. But the Bolsheviks are obstinately silent. The families of these Ukrainians, in Galicia, having for a long time received no word from them, are taking the silence of the bolshevist authorities as a confirmation of their worst fears.

(Ukrainian Press Service, Prague).

ГОЛОСИ ПРЕСИ.

ПОЛЬСЬКИЙ ПОГРОМ НА УКРАЇНІ.

Видання Обєднання Українських Організацій в Америці, Ню Йорк, 1931, сторін 512.

Перед нами нова книжка про минулорічні події на наших Західних Землях. Ріжниться вона від всіх попередних, які були скорше брошурами, своєю солідністю як впорядкованого матеріялу, так і його передачі в англійській мові. Може дехто думати, що така велика, бо 512 сторін, книжка є непридатна для пропаґанди справи, якраз задля своєї обемности. Але ця помилка випливає з хибного оцінювання моменту. Українська справа наслідком минулорічних подій стала відомою в цілому світі. Неменш відомою зроблено її і в Америці, де наша еміграція сотнями віч, протестаційних походів, тисячами ріжних резолюцій та відкликів до американського уряду і цілого громадянства настільки розпропаґувала події, що прямо необхідним було дати в руки Американця солідну збірку всіх матеріялів про погром над українським населенням.

Скільки то ріжнородної помочі пливе постійно для добра української нації від наших братів за океаном! Ще так недавно батьки наші, убогі селяне, робітники та інтеліґенція покидали рідну Батьківщину, щоб там в „новому світі" шукати кращої долі; і хто з тодішних провідників нашого народу міг припускати, що з тих убогих людей, яких більшість була національно несвідома, малограмотна, виросте така цінна сила для української нації! Оттам в гуркоті машин, в шумі і тяжкій життевій борні, вони стали великими національними патріотами, полюбили безмежно свою убогу Батьківщину, не бачивши навіть короткого світлого моменту, коли вона стала була самостійною державою. І для ідеї виборення нашої держави вони шлють постійно гроші на ріжні старокраєві цілі, допомагають всіми силами розвиткові української нації. Національна єдність всіх Українців, це та перша вимога, необхідна для успішної боротьби за свої права. А для цеї національної єдности, для боротьби за українську державу американське „Обєднання" ввесь час працює і з великим успіхом.

(„Незалежність", Париж).

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ШИКАҐО, ІЛЛ. Бр. св. О. Николая, від. 106, подає до відома місцевим і позамісцевим членам, що слідуючий мітінґ відбудеться в неділю, 26 липня, в годині 12.30 в полудне. Обовязком є кождого члена бути на сім мітінґу, бо буде справозданє за перших 6 місяців. Довгуючих членів нагоменається ще раз, щоби вирівнали свої довги, бо сего місяця кождий довгуючий буде суспендований. Повідомляється, що продовжується кампанію приєднування дітей, тому вписуйте свої діти до У. Н. Союза, бо тепер принимаємо без всяких оплат, кромі місячної вкладки. — Ник. Гуль, предс.; Мих. Шаран, кас.; Іван Дацьків, секр.

На балі военних інвалідів.

— А, панно Кочудинська, ви також на нашім балі! Вас напевно привів патріотизм!

Панночка: Ні, мене привела моя тітка Копистянська.

П. Котович.

РАДЯНСЬКА ШКОЛА НА УКРАЇНІ...

(1)

„Потьомкінські" діточі захоронки.

Я не буду переобтяжувати цеї статті числовими даними, відсотками і т. д. Для цього треба би було опрацювати купу статистичних матеріялів. На основі своїх спостережень я ставлюсь скептично до большевицької „статистики": вона таксамо мало відповідає правді, як і большевицькі красномовні гасла в їхній дійсній політиці.

Хочу розповісти лише про те, що я бачив в сучасній українській школі, та взагалі на ділянці народньої освіти.

Обєктом діяльности школи є дитина, яка щойно на 6-тім або частіш по 8-мім році свого віку попадає в школу, а до того часу ця дитина знаходиться не в дитячому садку, але дома.

Інститут дошкільного виховання, як дитячі ясла, садки, все це установи, які требаб креслити в схемі радянських освітних закладів точками, бо в дійсности їх нема.

Мало міняє цей факт істнування зразкових садків в Харкові чи Москві, бо їх створено на показ чужинцям. Це так звані „Потьомкінські закутки". Істнують подібні й школи. Але я говоритиму не про те, що **робиться на „експорт", що робиться для баламутства европейської опінії,** лише про масову школу українського села, робітничого селища, найвище округового міста.

Нема дошкільного виховання дітей.

Так отже масового дошкільного виховання нема; діти підростають самі, віддані цілковито великій праматері природі. Колишньої „експльоатації" дитячої робучої сили нема: не пасуть діти телят, гусей свиней, не пасуть, бо зникли ці обєкти „буржуазного життя", бо нема ні телят, ні гусей, ні свиней. Діти бігають в одних сорочечках по вулиці, граються в поросі, бються, плачуть.

Коли ще до цього долучити те, що діти знаходяться в стані хронічного недоїдання, бліді, недокровні, зле одягнені, а в зимі, як правило, в старих батьківських свитках, то стане ясним, наскільки ненормальним мусить бути педаґоґічний процес.

Занепад шкіл.

Шкільні будинки таксамо не можуть сприяти цьому процесові. Колишня земська школа є недосяжний зразок у всіх відносинах для сучасної „трудової" школи. Школи, які знаходяться в старих шкільних будинках, земських чи церковно-приходських, мають бодай деревляну підлогу, більш-менш відповідні розміри клясових кімнат, **але нові школи— бодай не казати — знаходяться прямо в жахливому стані.** Інколи це перероблені поміщицькі будинки, а частіше звичайні селянські хати без підлоги, з малими вікнами без кватирок. Читач би зжахнувся, колиб зайшов в ту школу в зимі! Дбайливість радянської адміністрації кинеться відразу в вічі, коли ви побачите сільраду в поміщицькому будинкові, що лишився цілим, а тут же під боком школу, яка тулиться в селянській хаті.

Не ліпше справа стоїть зі шкільним приладдям, з підручниками, папером. Пригадую свої шкільні літа: **ніколи учень не купував ні пера, ні ручки, ні чорнила, ні зшитка, ні книжки. Все це видавала школа. А тепер всі ці речі треба купити.** Єдине, що може одержати дитина, і то лише „незаможна", це книжка. Позатим **взагалі бракує паперу, зшитків, олівців: учителеві доводиться обмежувати до мінімума письмові праці.** Із шкільного приладдя можна ще де-не-де зустріти старий дореволюційний ґльоб і більш нічого.

В школах панують такі страшні злидні, що часто наприклад **за браком крейди пишуть глиною місцевого походження** з близької околиці, і вчитель, часом з цілою школою, робить далекі екскурсії в пошукуванню глини кращої якости.

Вчительство.

І в таких умовинах учитель працює? Працює, і **віддано працює на ниві народньої освіти, на ниві розбудови нашої національної української школи.** Фактом є, що будівництво української школи припало на час найбільшого лихоліття українського народу. **І наш український учитель показався гідним цього великого покликання:** не схиляє вниз прапору знання, працює серед небувалих злиднів, під незнаним ще терором поліції, віддає цілого себе на вівтар Батьківщини. Історія безсумніву гідно оцінить цей — сміливо кажу— героїзм нашого вчителя.

Більше половини вчителів це нова наша інтеліґенція, це т. зв. радянське вчительство, радянське по дипльомі, по освіті, по способі думання (нова інтеліґенція думає марксівськими катеґоріями), але **національно свідоме, віддане українському культурному відродженню учительство.**

Учитель ставиться свідомо й у найвищому степені совісно до свого, завжди тяжкого, а в цей час неймовірно важкого обовязку. І вчительство значно більше моглоб зробити, якби його не силувано до т. зв. „громадської" роботи, яка лише відриває вчителя від його прямих обовязків.

На громадській ниві вчитель нічого дати не може, бо не істнує фактично вільне громадське життя, не істнує той форум, на якого сцені можна би було дещо робити.

Вся позашкільна громадська робота закута так міцно в ланцюги казьонщини, в пута большевицької кампанійности, в тенета брехливої фразеольоґії, в лантухи „соціялістичного будівництва", що на цьому полі нічого робити. Але час марнується, бо вчитель мусить бути і членом МОПРУ і „Безбожника", і „Друзів Дітей" і „Товариства Геть Неписьменність", і „Охорони Матері й дитинства", і „КВД" (комітету взаємодопомоги) і безлічи інших фіктивних орґанізацій. Ніколи не то, що працювати в цих „орґанізаціях", але нема часу побувати на всіх засіданнях, відвідати всі збори і т. д.,

Шкільні програми й методи.

Щож з себе уявляє сама школа? По перше, аж до 7-річки включно вона зветься „трудовою". Чи є вона трудова? Під трудовою школою треба очевидно розуміти школу, яка наскрізь просякнута не пасовним сприйманням, лише активною працею, самодіяльністю учнів. При чому працю ми мусимо вважати не лише фізичний труд, але всі роди праці. **В трудовій школі мусить очевидно переважати розумова праця; аджеж це є школа!**

Може я помиляюся, але мені здається, що цього, на мій погляд, правильного трактування характеру трудової школи нема в радянській педагоґічній літературі (Пістряк, Ряпно). Там панує думка, що властивою працею є лише труд пролетаря, отже фізична праця. **Ось чому там говорять лише про „трудові процеси" в школі, під якими розуміють працю в городі, на шкільній ділянці в полі, насаджування дерев і т. п.**

Ні в „трудових процесах", ні взагалі в шкільній роботі учнівської самодіяльности не видно, **нема отже й властивої трудової школи.** Як назва „Українська соціялістична республика", так і „єдина трудова школа" є імена, які, на жаль, зовсім не відповідають тим речам, що ховаються за цими вивісками.

Навчання грамоти переводиться за методою цілих слів. Ідеї Декролі, „Школа для життя і через життя", знайшла свій вираз в так званих „комплексах", в тому, що дитину знайомлять з найближчим оточенням, це оточення вкладають в „комплекси", наповнюють його т. зв. „дидактичним матеріялом", тобто мінімумом з рахунку, читання, письма, чи інших вправ. На жаль, і тут матеріяльні злидні не дозволяють школі перевести до кінця ідеї Декролі. Правда, для безпосередніх сприймань окружаючих явищ відбуваються екскурсії, розмови в степу, на могилі, на пошті і т. п., але закінчити процес закріплення знань не завжди щастить, через брак приладів, лябораторій. Як відомо, Декролі рекомендує одну тему на цілий рік. Цього на Україні не дотримуються: дають більше тем, переважно з трудового оточення, напр., „Осінь", з підтемами: „Осінні праці в полі", „в городі", „в садку", „годівля худоби" і т. д. В містах темами комплексів є трудові процеси в фабриках, заводах, то що.

Більш послідовно дотримуються комплексів та „робочих плянів" в семирічках, і взагалі там, де є кілька шкіл, більша скількість педаґоґів, які спільно розробляють комплекси, пляни і т. п. В глухих селах, де є лише одна школа з одним учителем, „робочі пляни" пишуться часто після лекції, іноді на цілий місяць назад, пишуться так, на всякий випадок, „для інспектора". Коли в такій школі йде наука нормально, бодай настільки нормально, наскільки це можливо в радянських умовинах, годі вимагати чогось більшого.

(Далі буде).

Суддя (до свідка): Вкінці оба противники кинулися на себе зі стільцями в руках. Чому ви не старалися вспокоїти їх?

Свідок: Прошу пана судді, бо більше стільців там уже не було.

—o—

Учитель (гостро): **Хто то крикнув?**

Хтось з учнів: Я!

Учитель: Який „я"?

Хтось з учнів: Той, що крикнув.

КОРОЛЬ, ЯКОГО ЩЕ НІХТО НЕ БАЧИВ.

(Тайна найглибшої Африки).

С. О. С. — С. О. С.! Цей клич розпуки, який висилає радіо потопаючого корабля — цим разом вийшов не з безмежного моря, лише з глибини Сагари, з тієї її части, що має сумну назву Танесруфт, що по бедуїнськи значить: пустиня пустинь. І цим разом цей клич не пронісся за посередництвом радія, хоч військові оселі, розкинені по оазах Сагари, мають радіові стациї. Коли тубилець побачить білого, як щось майструє на загадочній, вежі, вірить, що це якісь чари або якась незнана йому релігійна церемонія. Тубилець дріжить з жаху та паде у пісок. І лежить так, поки білий не злізе з таємничого інструменту. Одначе авта, що їздять пустинею, досі на диво не мають радія. Цей клич, про який тут мова, видрапаний на камені червоними буквами, найшли 500 кільометрів від найближчої людської оселі. Під каменем був клаптик паперу, на якому були написані такі слова: „Ми збилися з дороги. Не маємо води, а не можемо найти джерел. Як прийдете до Ґао, то зателеграфуйте до Ґеґан, щоби нам заразже вислали авто. Сер Меркгем". Військова стежа, що переїздить пустиню автом, найшла цей папір і пустилася шукати пропавших. Надибала їх недалеко від того місця. Сиділи в попсованому авті — англійський дослідник сер Чарлз Меркгем, Швед Бліксон і один Мурин. Вони виїхали автом з Момбази над Індійським океаном і через Юґанду доїхали до озера Чад над Ніґером. Із Ґао хотіли автом їхати до Альжиру через „пустиню пустинь". Авто їхало дорогою, ледви що недавно визначеною, що повинна була йти попри озера. Одначе озер було невидати, лише безмежну пустиню. Тоді Маркгем поклав під каменем, означеним буквами С. О. С., згадане письмо та поїхав далі, поки вистарчило бензини. В останній хвилі всіх трох уратувала військова стежа тай всі вернулися до Ґао.

Околиця кругом Ґао це звіринний рай — в околиці Ніґеру жиють величезні суданські шакалі, гієни, скороногі ґазелі, антильопи з рогами на метер довгими, грубошкірі дикі кабани, струсі, жирафи, ляментени (дуже рідкі звірята), крокодилі та величезні гіпопотами. Тисячі великих русалок (блаватасок — CALOPTERYX VIRGO) пестрокрилих, птахи ріжної величини і найріжніших барв — ібіси, фляминґи, корморани, египетські гуси — увихаються у воздусі. Найгірший мисливець за одним стрілом мусить мати богату добичу. Вночі проноситься гавкання шакалів, сміх гієн, несамовите завивання та рев і крик невидимих і незнаних звірів. Серед такої музики мандрували вратовані та їх спасителі.

У темряві замерехтіли світла. Це не було світло з Ґао, що ще далеко; це світла кочовиків. Вони тими світлами дають знати, що вони тут. Бо знають аж занадто добре, що білі люблять і нічю стріляти на дорогоцінну звірину. Ці кочівничі бедуїнські племена є підданими короля Н' Бей — пояснювали кольоніяльні вояки вратованим дослідникам.

Хто це той король Н' Бей? Ніхто його не бачив і ніхто не знає, де він проживає — говорили вояки далі. Одначе він могутній і французька влада рахується з ним уже трицять літ. Як жеж є з дипльоматичними взаєминами з цим невидимим, але могутнім володарем? Дуже просто: Треба лише першому-ліпшому тубильцеві поручити занести якусь вістку королеві. На другий день прийде вже докладна устна відповідь. Нічим не присилуєте тубильця, щоби зрадив тайну невидимого короля. Вони кажуть, що також ніколи не бачили його, а те, що їм було поручено повідомити, оставили на означеному місці. На питання, якжеж дістали відповідь, не відповідять нічого. Король володіє територією, якої границі далеко від себе, а займає цілу околицю Ніґеру. З відповіди виходить, що Н' Бей знає дуже добре звичаї й обичаї білих. Здогадуються, що він сам Европеєць. Але хто він? Довго думали, що це капітан Шаноан, що пропав десь після невдалого бунту проти французької кольоніяльної влади. Чорні війська зновуж говорили свого часу, що вони застрілили його після того, як не вдався йому його плян стати зверхником незалежної кольоніяльної держави. Та колиб ця чутка таки була правдива, то це лише значить, що капітан Шаноан здійснив свій плян: створити в Африці незалежну державу.

Здогадові, що збунтований капітан став невидимим королем, противорічить одначе цей факт, що таємний Н' Бей володів уже давно перед тим, заки ще збунтувався був згаданий капітан. Може цей загадочний король, то якийсь інший французький офіцир, який попався в полон, а потім узяв владу у свої руки, щоби ратуватися перед смертю; якийсь поручник або молодий капітан, захоплений красою романтичного життя або очарований красою, чорної красавиці? Цієї тайни мабуть ніколи не довідаються, бо вже майже 30 літ ніхто іще не бачив цього короля. Тубильці оповідають, що король уже постарівся та що прочуває вже свою смерть. Колиб він схотів списати свою історію, то це була би певне дуже цікава повість.

Так то Африка, про яку ми гадаємо, що знаємо вже її, має все ще свої незглибимі тайни.

ВІЧЕ ЗВІРІВ, АБО ЗЕМЛЯ, З ЯКОЇ ВИРОСТАЮТЬ ЗУБИ.

(Муринська казка).

Раз сказала ласиця:

„Зайче, можеб ми бавилися в хованку?"

Заяць відповів:

„Добре. Я дуже радо бавлюся в хованку.

Ласиця на те:

— Добре. Одначе заложимося за щось і той виграє, хто найліпше сховається.

А заяць:

— То ще ліпше! Коли сховаюся, то виграю з кожним.

— Гадаєш? — сказала ласиця.

Заяць сказав:

— Побачиш, що виграю.

А ласиця відповіла:

— То добре, зачинаймо! Сховаймося!

— А хто перший? — Спитався заяць.

Ласиця сказала:

— Ховатимемося обоє рівночасно. Ти йди онтам, а я піду осьтуди. Ага, не будеш озиратися?

Заяць каже:

— Та чого?

Ласиця каже:

— Та колиб ти озирнувся, то міг би побачити, де я сховалася.

Заяць каже:

— Добре, я не буду озиратися.

І пішов сховатися, а пішла й ласиця. Та вона оглянулася й каже: „А що, ти вже сховався? " „Вже ", віповів заяць, та в цюж мить і він оглянувся й обоє скрикнули:

„Ти оглядався! Ні, я ні, це ти!" Вкінці згодилися, що насамперед сховається ласиця, а заяць буде шукати її. І заяць мусів обернутися, щоби не бачив, куди піде ласиця. „Годишся на це?" спитала ласиця.

„Годжуся" сказав заяць.

Ласиця відбігла і вийшла на дорогу. Там запорпалася в землю. І вже хотіла крикнути: „Раз, два, три", як їй щось прийшло на думку. Скочила у яму, де її ніхто не міг бачити, лише зуби визирали їй з ями. Тоді скрикнула: Три! і мерщій знову скорчилася та лише вишкірила зуби. Коли заяць прийшов та став ходити сюди й туди, побачив зуби. Переляканий відскочив, потім оглянувся і знову побачив зуби. Тоді озвався перестращений: „Тут із землі виростають зуби!" і давай втікати.

По дорозі стрінув слона. Слон спитався його: „Зайче, ти чого так задихався?" Заяць поздоровив його чемно та сказав: „Бо я, пресвітлий господаре, бачив тепер землю, з якої виростають зуби".

Тоді слон затрубів: „Я вже маю вісімдесять літ, одначе землі, з якої виросталиб зуби, я ще не бачив".

Він затрубів так голосно, що його почув буйвіл ген далеко. Буйвіл прибіг і сказав до слона чемно: „Мій господарю, чого це ти так трубів?" Слон відповів: „Бо я здумівся: тут є земля, з якої виростають зуби".

— Вони не довгі, — запримітив заяць.

„Добре, — сказав слон — одначе зуби то зуби, а я ще такого не чував, щоби з землі виростали зуби".

Буйвіл сказав: „Ні я, далебі" і заревів із здивування так, що аж почув його дикий кабан у лісі. Тепер і кабан прийшов рохкаючи, поклонився буйлові та сказав: „Чого це ваша високість так ревіла?" Буйвіл зараз розповів йому все, а кабан зарохкав таким піднесеним голосом, що прийшла антильопа та спитала: „Мій царю, чи ти потребуєш чого? А кабан відповів: „Нічого не потребую, лише рохкаю тому, що тут є земля, з якої виростають зуби." Антильопа подумала та сказала: Нам також ніколи батьки не оповідали про таку землю". А коли прийшли ще й інші звірі та сказали те саме, миршавий сказав: „То злий знак, бо я був перший, що бачив ту землю".

„Щож пічнемо? — спитала вкінці антильопа. — „Як би так поглянути на цю землю!"

„Це правда, — сказали інші — то ти йди перша".

„Я? — здивувалася вона. — „Я найслабша! Ідіть ви перші, ви сильніші".

Потім сказали, хай іде леопард. Та його боліла нога. Тоді слон, буйвіл, кабан, антильопа, леопард і носоріг і інші звірі посідали у траву, щоби раду радити. І коли вони так говорили, зайцеві зробилося недобре зі страху так, що мусів іти в корчі.

Коли там сидів прикучнувши, прилізла черепаха та спитала? „Зайче, що з тобою? Ти блідий".

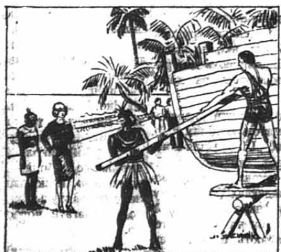
Заяць сказав: „Я бачив землю, з якої виростають зуби, тому я блідий". „А пани там раду радять? — сказала черепаха. — Йду я!" І відійшла. Заяць пішов із черепахою, щоби показати їй те місце, одначе помало. Коли прийшла на місце незамітно, так що заяць не бачив, узяла ласицю, вкинула її у торбу та скрикнула: „Зайче, та деж ті зуби? Я їх не бачу!" Заяць став шукати зубів і сказав розпучливо: „А деж дінулися ті зуби?" „Та тобі напевно снилося", відповіла ласиця, ходи назад. Ти гадаєш що я хочу марнувати час?" І вернулася до звірів.

Коли прийшли там, звірі все ще раду радили. Тоді черепаха сказала: „Мої панове, чи хочете йти зі мною? Я зварю пиво з бананів, а ви при цьому щось побачите." Вони пішли. А коли черепаха вгостила їх пивом, ласиця вилізла з мішка та сказала: „Заяць програв, бо я його побідила при хованці, а він теж обманець бо то неправда, що зуби ростуть із землі!" Тут скрикнули звірі: „Що? ти говориш — що то неправда? Держіть її! Бийте невіру!"

І всі зірвалися. І слон став трубіти, буйвіл ричати, кабан рохкати, леопадра більше не боліла нога. А ласиця побігла та заплакала. А черепаха сказала своїй дитині: „Тепер бачиш, що зайцева правда та що зуби ростуть із землі".

ТАРЗАНОВІ ЗВІРЯТА.

(74)

В таборі Тарзана вже майже закінчувалася будова великого човна. Він до праці спонукував моряків погрозою, або обіцянкою нагороди, коли вони всі виберуться звідси. Та найбільше праці зробив сам Тарзан при помочі Муґамбі. Тарзан нераз помічав незадоволення серед моряків і бачив деякеі переговори та підшепти між ними. Він сподівався, що вони щось зле задумують. Але рішив далі чекати, поки щось дійсно не виявиться.

—o—

Кождого дня Тарзанови доводилося лишати Джейні в таборі, а самому йти на полювання, бо ніхто не міг так скоро дістати поживу в джунґлях, як він. Таксамо й у той день, на який злочинець-моряк уклав з Кай Шанґом свій діявольський плян, Тарзан вибрався пополудні на полювання. Він, як звичайно, лишив Джейні під опікою Муґамбі, а сам пішов у джунґлі, де Муґамбі бачив кілька диких кіз, як він говорив Тарзанови.

—o—

Тарзан опинився скоро в глибині джунґлів. Його настрій був гарний, бо йому здавалося, що все йде добре. Човен він уже кінчить будувати, поживи тепер вистарчає досить, ніхто не хворіє. Легко пробирався Тарзан у гущавині ліса, або виходив на невеликі прогалини в тропічнім лісі. Він чимраз далі пробирався в середину джунґлів, і відходив від свого табору, не лишаючи ніякого сліду по собі.

—o—

Часами легко перестрибував з дерева на дерево, або скоро біг, як колись ще хлопцем бігав, по гилях дерев, не торкаючись ногами землі. Знову зліз з дерев і почав шукати слідів диких кіз. Зрадів, коли натрапив на їх слід, бо думав, що вже скоро кінець його полюванню й він зможе вертатися до табору. Ідучи слідом кіз, Тарзан несподівано відчув у своїй души якусь тріногу. Його інстинкт говорив, що в таборі щось сталося.

—o—